

ובטל יציה"ר מהם, שהגיעו אל התכלית והשלמות, ואז הרי הם "עומדים.

הגבל את ההר וקדשתו. (יט, כג)

ויש לומר הכוונה בזה "הגבל את ההר וקדשתו", היינו לקחת את האותיות שהם גבולי ההר קודם אותיות "הר" ואחר אותיות "הר", והם נקראים גבולי, לרמז בזה דעיקר קבלת התורה לקיים ולקדם עצמו בתורה, ומרמז על ידי התורה שנתנה בהר סיני נרמז על "קדוש". וזה כי קודם "ה" הוא "ד", קודם "ר" הוא "ק", ואחר "ה" הוא "ו", ואחר "ו" הוא "ש",

מדברי רבותה"ק מבעלזא

וישמע יתרו וגו' ויבא יתרו וגו'. (יח, א-ה)
"מה שמועה שמע על סוף ומלחמת עמלק" (רש"י ז"ל) "מאויבי תחכמני מצוותיך (תהלים קיט) כשם שאצל עמלק כתוב "ויבוא עמלק" ולא נאמר "ויצא" או "וילך", משום שבא בהצנע מבלי פרסום כי חשש שעי' פרסום הדבר יבואו אומות העולם ויניאוהו מן המלחמה בישראל, אשר זה עתה נקרע להם הים וזכו לניסים גדולים כאלה, כך למד גם יתרו מה האוייב עמלק והתחכם אין לקבל על עצמו את עול התורה והמצוות ממלעדי הפרסום היכול להזיקו כי בדרך האידך". מה שמועה שמע ובא"? מלשון "ויבא" בוצעה ובהשקט ופלו בפרסום בריש גלי מקשה רש"י ומתרץ "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" שמע שעמלק בא בהצנע אל המלחמה בישראל כי חשש שיניאוהו מכך בגין קריעת ים סוף ולמדו יתרו מהם ובה אף הוא בצנעה כדי שלא יפריעוהו כת המפריעים לדרכו הקדושה "מאויבי תחכמני מצוותיך".

ואתה תחזה מכל העם. (יח, כא)

איתא במדרש (במד"ר ב, ד) על פסוק (שה"ש ז, א) "שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך" דאמנות העולם ואמרים לישראל בואו אצלינו ואנו ממנין אתכם דוכסין אפרכין ונחזה בך, הה"ד ואתה תחזה מכל העם", עיי"ש. ולכאורה מכל מה ענין האי בוצעה תחזה' להאי 'ונחזה בך'. ואמר הגה"ק הנ"ל היות שישראל מצויינים בהכרת פניהם בצלם אלקים ומלבושם, ואומות העולם אין סובלין זאת ומאוס אצלם ואין יכולין להסתכל בפניהם, על כן הם טוענין: למה אתם שונתגלן באופן שאין אנו יכולים להסתכל בכם 'שובי שובי ונחזה בך', כלומר לתנהגו באופן שנהגין להסתכל בהם לשונות הכרת פניהם. **והנה זה לעומת אינו** הדיוק אינו יכול להסתכל בפני אדם רשע, והיינו דאמר יתרו למשה: 'ואתה תחזה כלומר תקח אנשים שאתה יכול לראות את פניהם, שיש צלם אלקים דקדושה, ובהכרת פניהם ניכרת הקדושה. וזה שאמרו במדרש דהאי 'ונחזה בך' הוא על שאמר יתרו 'ואתה תחזה', לשון הסתכלות, דכשם שצדיק אינו יכול להסתכל בפני רשע כך הרשע אינו יכול להסתכל בפני צדיק, עכ"ד ודברי פי חכם חן.

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. (יט, א),

ורביש"י בשם המכילתא: "לאמר, מלמד שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו".יש לפרש על פי דאיתא בשם בעש"ט הק' זי"ע, שכאשר האדם רוצה לקיים מצוה בשלמות הראויה, בלא שום מניעות ומצד ההתנגדות דקדושה, או שהוא עומד לפני נסיון וקשה לו להתגבר על כך, **העצה** היא לומר בפיו את הפסוקים או את ההלכות של מצוה זו, בתורה שבכתב או בתורה שבעל פה, שכן סגולת הלימוד היא שיוכל לקיים את המצוה בשלמות כראוי וכיאות, ולהתגבר על כל המניעות והמניסות והנצל מהיצר הרע, וזהו הכוונה: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" והיינו שיאמרו "על הן הן ועל לאו לאו", פירוש, לפני קיום מצות עשה, שהיא "הן", יאמרו בתורה את דיני והלכות במצוה - "הן", ועל מצות לא תעשה, שהיא "לאו", יאמרו בפייהא את דיני והלכות האיסור המזהירים שלא לעשות אותו "לאו", והיא סגולה שיוכלו לקיים את מצוות התורה בשלמות הראוי, מכלי "כ"ק מן מהר"י זי"ע)

וישב משה את דברי העם אל ד'. (יט, ח)
משה רבינו ביקש מהשי"ת כי כשם שישראל הקדימו נעשה לנשמע כך לעומתם יקיים בהם השי"ת: והיה טרם יקראו ואני אענה. שהרי: ד' צלך כמאמר רבינו בעש"ט זי"ע שהנהגתו ית' עם ישראל היא כדוגמת הצל, והוא שמואב בתרגום ירושלמי: וחזר משה ית תפגמי עמא בצלו קדם ד' - בתפלה שהקב"ה יתנהג עם ישראל מדה כנגד מדה.

ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי. ועתה אם שמעו תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש האלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. (יט, ג-ו)
ורביש"י: "כה תאמר, בלשון הזה וכסדר הזה. לבית יעקב, אלו הנשים תאמר להם בלשון רכה. ותגיד לבני ישראל, עונשין ודקדוקים פרש לזכרים דברים הקשין לבן יתרו". אלה הדברים, אל פחות ולא יותר", ויש להבין, שהרי דברים אלה כמות שהם, "לא פחות ולא יותר", נראים דברים רכים, ואין נכללו בהם "דברים הקשין לבנידון".ויש לומר, דהנה מלבד תרי"ג המצוות - רמ"ח מצוות עשה וסס"ה מצוות לא תעשה, המפורשים בתורה, ישנם בתורה הרבה ענינים שאינם מפורשים בה, אלא נלמד הסתום מן המפורש, וכן ענינים שהם בבחינת מכללא אתמר, כגון עניני מדות ודרך ארץ, שאף על פי שאינם מפורשים בתורה, חייבים להתבונן וללמוד מהכתובים מה הם הדברים שגיתנה אותם התורה ומה הם הדברים שהתורה משבחת

ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו. (כ, כג)

פירש"י כשאמה בונה כבש מלבזח לא תעשוהו מעלות מעלות [מדרגות] ואני חלק ומשופע, שע"י המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך... ואתה נוגח בהם מנהג בזיון, והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה והואל יוש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חביוך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה **ומעשה נורא סיפר הגה"ק ה"חתם סופר" זי"ע** כמה צריך להזהר בכבוד הזולת: בימי ימינו מת איש אחד שהיה רשע גמור. בשעת הטהרה עבר בן ישיבה אחד על פני המות שחבב, נגש וביזה אותו וכל הסובבים צחקו על המעשה. בלילה לאחר הקבורה בא הנפטר בחלום לאותו בחור ואמר לו שהוא קורא אותו לדון אותו בבי"ד של מעלה, על שחזר אותו. בבוקר קם הבחור בבמהל הספיק את הדבר לאביו, אבל אביו ניחמו והרגיעו, אלא שהדבר חזר על עצמו במשך כמה לילות.

כי יבא אלי העם לדרש אלקים. (יח, טו)
המשל: עגלון נכנס לבית מסחר כל בו וקנה סחורות רבות מאד. לאחר מכן כשרצה לנסוע הוא ראה שאין לו משחה למשוך בא את הגלגלים ולכן אינו יכול לנסוע, הוא נכנס לבעל חנות וביקש ממנו שיתן לו משחה. אמר לו בעל החנות בלא לבקש כל תמורה: כאן פניהה מנוחה קופסאות משחה, קח מזה כרצונך. ראה עגלון אחר שיש בחנות זו משחה לגלגלים, וביקש שימכרו גם לו משחה. אמר לו בעל החנות: כאן מוכרים רק דברי עץ ומוצרים יקרים. כאן לא מוכרים משחה.שאל אותו העגלון: מדוע לראשון נתת משחה? השיב לו בעל החנות: סוחר זה נתן לי להרויח הרבה כסף, ולכן נתתי לו את המשחה בחינם, אבל אתה רוצה לקנות רק משחה בחנות גדולה כשלנו

והם אותיות" קדוש".

ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו. (כ, כג)

על האדם להיות עניו, כי זה שמתבלט, מתנאה על האחרים, מחזיק את עצמו יותר טוב מזולתו, גורם שיתחילו למדוד את מעשיו וימצאו בו חסרונות ואשר לו נרמז פסוק: "לא תעלה במעלות" - לא תתנאה במעלות ולמעול הטובות שכך בכדי שתגורם להזהר לא תגלה ערותך עליו - דעל ידי גילוי מעלותיך, מתגלים גם החסרונות - שהמתנאה מחפשים את שגיאותיו

מדברי רבותה"ק מבעלזא

אותם, וכגון להתקדש בדברים המותרים, כמו שכתב הרמב"ן (קדשים יט, א), שאף על פי שלא נזכר איסור בתורה ברבים האכילה והשתיה ושאר דברי הרשות, מזהירה התורה בכללות. "קדשים תהיו" - שנהיה פרושים מן המותרות.והנה אף על פי שבני ישראל היו יכולים להעלות על הדעת, שאינם צריכים לקבל על עצמם רק את הדברים המפורשים בתורה, בכל זאת קבלו על עצמם בעצמם לה' סיני, בין את מה שמפורש בתורה, ובין מה שאינו כתוב מפורש, אלא נלמד מכללא ומדומה, וזה שאמרו: "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע", והיינו שהקדימו "נעשה" ל"נשמע", שמשמעותה שמקבלים על עצמם לעשות גם מה שלא ישמעו מפורש מפי הקב"ה ולא יהיה נכתב מפורשות בתורה. **ממז כן** הוא גם בפסוקים שלפנינו, שאמר הקב"ה למשה רבנו לומר לבני ישראל, שאמנם בפשטות הם דברים רכים, שכן נאמרו בהם המעלות והסגולות שיזכו להם בני ישראל בשמירת קבלת התורה, טמונים בתוכם גם דברים הקשים לבנידם, וזהו: "אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם כל כנפי נשרים ואבא אתכם אלי", והיינו שתתבוננו במה שראיתם אשר עשיתי למצרים, ותלמדו מכך לקח שמעשה ארץ מצרים מגונים ומאוסים בעיני, ואל תעשו כמעשיהם, אלא ההיפך מהם, וכמו שאמרה תורה: "מעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו"

ועתה אם שמעו תשמעו בקלי
ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ", והכוונה על המצוות המפורשות בתורה, שכנרתה עליהם ברית, ועל ידי שתקימו אותם תהיו לי סגולה מכל העמים", ואילו: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", מוסב על קיום הענינים שאינם מפורשים בתורה, שהם עניני מדות ודרך ארץ והתקדשות בדברים המותרים, על דרך הכתוב: כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו פיהו כי מלאך ה' צבאות הוא", והיינו שתתנהגו כמלאכים - "ממלכת כהנים", שהם מתוקנים בעניני מדות ודרך ארץ, כמו שמצינו בהם: "קטאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם", וכדאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פמ"ו), ומובא בטור הלכות יום הכפורים (ס"י תרו): "מלאכי השרת שלום ביניהם", וכמו שאומרים בדברים המותרים: (ברכת יוצר): "ויכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה ונותנים באהבה רשות זה לזה", שלא כמו בני אדם שיש בהם מדות גרועות ומגונות, כענין "הקטאה והתאוה והכבוד מציגיין את האדם מן העולם" וכדומה, וכן להתקדש במדות לא - "וגוי קדוש", ובכך: "ואתם תהיו לי **כלומר**, בקיום המצוות המפורשות בתורה וזכים להיות "סגולה מכל העמים", ובכדי לזכות למעלת "ואתם תהיו לי", בבחינת "זה א-לי ואנהו" כאמרם ז"ל "הוי דומה לו", וכמו שפירש רש"י: "ולשון ואנהו' אני הוא, אעשה עצמי כמותו לדבק בדרכיו", צריכים להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש" - בעלי מדות מתוקנות כמלאכי השרת וקדושים בדברים המותרים, כאמור. "אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, "לא פחות ולא יותר", שכן דברים אלו כמות שהם, לפשוטי עם שאינם מבינים אלא את פשטות הדברים, הם אמירה רכה, ואילו לאנשי המעלה הם דברים הקשים לבנידים, לפי שהם הבינו מתוך כך, שנדרש מהם לקבל על עצמם גם מה שאינו מפורש בתורה, כאמור, שהיא עבודה גדולה מאד.

כל אשר דיבר ה' נעשה. (יט, ח)

וצריך ביאור בפרשת משפטים כתיב יוקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע. (כד, ז) וקשה למה אמרו תחילה נעשה, ואחר כך כתיב שאמרו נעשה ונשמע. ותריך דהנה אמרו רז"ל (שבת פ"ח) בשעה שהקדימו ישראל נעשה למשה ואמר הקב"ה מי גילה רו זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשין בו. והנה רש"י ז"ל כתב על פסוק הנ"ל יוקח ספר הברית, מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה. **אמר הרה"ק מהר"י**, בלי תורה אין זוכין ללשון של מלאכי השרת, אמנם כשקרא משה רבינו באזניהם ספר הברית, וכפירש"י מבראשית עד מתן תורה וכו', הרי ה' להם תורה (האבן יז דאך שוין געהאט א תורה), ואז זכו לומר נעשה ונשמע, לשון של מלאכי השרת, ולכן בפרשת יתרו, כאשר עדיין על שמעו ספר הברית, אמרו נעשה בלבד.

וידר ה' על הר סיני. (יט, כ)

לכאורה צ"ב אמר הקב"ה מן תורה על הר סיני היה כדי ללמדנו מדת הענוה (סוטה ה) , למה אם כן לא נתנה בבקעה: אלא מזה יש להביא ראיה שאצל התורה צריך להיות הר, כענין שנאמר: "ויגבה לבו בדרכי ה'".

(כ"ק מן מהר"י זי"ע)

ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו. (כ, כג)

בא רואה כי התורה ציוותה שהכבש של המזבח אינו חלק ומשופע ואסרה לעשות בו מעלות, בכדי להורות לנו מעלת האחדות, כי בעוד שבמעלות זה העומד למעלה מנותק מזה שעומד למטה הימנו ואין לו כל קשר עמו. הרי כאשר הכבש הוא משופע וחלק, קיים קשר בין כל העולים בכבש המזבח, ומרמזו בו המעלה הרצויה של התחברות ואחדות שבקדושה אין כל הדרגות, הן החשובים והן אלו הפחותים, לפיכך: ולא תעלה במעלות על מזבחי.

ימי חייו, וכאשר באתי לעולם העליון קיבלו אותי בכבוד גדול, כמו תלמידי חכם ולא הזכירו לי שום עיונות כי העמיל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובמיוחד שפירנסתי ת"ח ויש לי חלק גדול בתורה שלו, יש לי דין ת"ח, וממילא אני תובע את הבחור לדון מי שביזה ת"ח. שמע מהגרש"א כל זאת ואמר לו: שמע, לאמיתו של דבר יש לך מטען גדול של עבירות, אבל א"א לתבוע אותך כי המעשים הטובים שעשית העמידו מחיצה עבה בינך לבין הס"מ וכל המקסרגים עליך, אבל עליך לדעת שהעוונות שלך לא נמחקו, וכשרו רצוהו השטן להכשיל אותך, כי אם אתה תגרום שהבחור ימות אז יציג השטן בשבילך מידה כנגד מידה, כלומר נכון שפעם הצלת ת"ח, אבל עכשיו אתה רוצה לגרום שתי"ח ימות, ודבר זה יגרום שתבטל המחיצה החוסה ומגינה עליך ויוכלו לתבוע אותך על העבירות שלך לא אתי אפיפה טיפש, תוותר ותמחל לו ומאותו זמן לא בא אליו יותר בחלום.

לו גם משחאהותך אינני רואה במשך השנה כולה, לא באת אלי אף פעם לשאול אותי בעניני העולם הזה, בעניני חינוך ומצוות, רק משחא אתה רוצה ממני, אינני סוחר של משחה. והוסיף כך הם פני הדברים גם אצל הקב"ה, אם אדם נותן לקב"ה "להרויח" כל השנה, הוא קובע עתים לתורה, מחנך את בניו ובנותיו עפי' התורה, עובד את ה', תמיד, וכשמגיע ראש השנה ויום כיפור הוא מבקש מהקב"ה גם משחה, דהיינו פרנסה, הקב"ה נותן לו בשמחה רבה משחה כפי שהוא מבקש, ובחינם. אולם אם ח"ו כל השנה אין לקב"ה מאיתנו מציבות עתים לתורה או חינוך בניס ובנות עפי' התורה וכדומה, ורק בראש השנה אנו מבקשים משחה, אז אומר הקב"ה: אינני סוחר בדבריי קטנים כאלו.

(הגר"א מווילנא זי"ע)

(שפת אמת)

יומא דהילולא

הגה"ק רבי יעקב ווידענפעלד זי"ע בעל "כוכב מיעקב" גלב"ע כ"א שבט תרנ"ד

מסויים, ממנו יש ראיה לדבריו. והשיב הכוכב מיעקב' שלדעתו אין זה הביאור בדברי התוס', והשיב הדברי חיים' שבעלי התוס' עצמם נתגלו אליו וביארו לו שזו הכוונה בדבריהם. וכהסביר החוה באצבעות בתוס', שכן שהוא מסביר מה ששמע מבטלי התוס'. והשיב הכוכב מיעקב' 'לא בשמים היא': כשיצא מחדרו של הדברי חיים' אמר מלאוהו בהתפעלות: 'בשעת הער אט גייטסט מיט די פינגער אין תוס' אט מען גייען דעם אור התורה פון תוס' אויפנען תוס' (בשעה שהרבי עבר באצבעו על שורות התוס' ראו את אור התורה מסתובב על התוס'). **ועוד** היה מספר הגה"ק מטשעבין שאביו הרבה לספר להם על גדלותו בתורה ויראה של צדיק זה, ועל יסודות עבודת השי"ת שראה אצלו. פעם התבטא שאביו היה יושב עמהם בלילות שבת: 'און ער האט איין געבאקן איין אונז צאנזן חסידות' (הוא השריש בליבנו את מה שקיבל וראה בצאנז).

הכוכב מיעקב' היה מהאריזט בחסדיי רוזין. בילדותו זכה לחזות בסבא קדישא רבי ישראל מרוזין זי"ע, והיה מתפאר שלמות שהיה ילד, השכיל וידע איך ועל מה להבטין כדי לחזות בתהלוכות קדשו, והקדי שבעת אכילתו היו פניו משונתו כשכולו קדושה ויראה. לאחר מכן הסתופף בצלו של בנו הרה"ק רבי מרדכי פייבוש מהוסיאטין זי"ע. **בד בבד** היה נוסע מפעם לפעם להסתופף בצילו של הדברי חיים' מצאנז, בכל פעם שהגיע לצאנז היה הרבי מרבה להשתעשע איתו בפלפולי דאורייתא, באחת הפעמים דיברו בלימוד והתארכה שיחתם שעות ארוכות, וכל כך היו שקועים בתלמודם שלא שמו לב לזמן החולף, עד שראו בחלון שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

פעם אמר הדברי חיים' לכמה תלמידי חכמים שהגיש שהם מתפלאים על החבה המיוחדת שהוא מראה לבחור הצעיר: 'כשאני מדבר עם רבי יעקל, הגמרא היה לא אותה גמרא והרמב"ם הוא לא אותו רמב"ם שאני מכיר'. ועוד היה אומר כאשר ר' יעקלי בא לכאן מבית איתו בכל פעם חדשות רמב"ם חדש ותוספתא חדש כה רבתה חכמת אליו עד שחפץ לקחתו לחזן לבתו, אלא שהא איסטייעא מילתא. **וכך עלה וגדל שמעו הטוב** כעילוי מפורסם, ורבים מגדולי הארץ בקשו לקחתו לחתן, וזכירה זו אצל הרב הגאון הצדיק המפורסם רבי שבת הכהן רפפורט זצ"ל אבד"ק דאמבראווה הסמוכה לטארנא, נין ונכד דור אחר דור להשיך והרמ"א זי"ע, שלקחו לחתן לבתו רחל, שהיתה מפורסמת בחכמה וידיעתה בתורה עד להפליא. **בהיותו** סמוך עוד על שולחן חזנות עבר אז הגה"ק רשכבה"ר י יוסף שאול נטנזון בעל שואל ומשיב את טארנא ויצא הבעל כוכב מיעקב לקבל פניו, והיו אז במחיצת בעל שואל ומשיב הרבה לומדים וחתניו והתפלפלו בתורה. והיו כאשר דרך בעל כוכב מיעקב על מפתח הבית אמר הגה"ק י יוסף שאול להסובבים אותה עתה נפסיק את הפלפולים ונחזור עם הגאון ר' יעקב על מסכת יעירובין, ואז התחילו לחזור בעי"פ המסכת זה אמר תוספות אחד והשני אמר את התוספות הלמוד לו, ככה עברו על כל מסכת יעירובין להתפעלות הגדולה של כל הנוכחים.

מספור שפי"א נסע ללכוב להגאונים בעל מפרשי הים ה"ה הגה"ק ר יוסף שאול והגה"ק ר מרדכי ואז צצ"ל ופספל עמהם בד"ת, והגאון ר מרדכי זאת נתרגש אז במידה יוצאת מן הכלל באמרו בזה"ל: 'אברך! אינני מתפלא על מה שאתה זוכר כל כך כי משרע אני שבודאי יש לך זכרון אדיר והנך כבור סיד שאינו מאבד טפה. אבל תמה אני מתי הלא הן כל ללמוד כל כך הרבה" בתחור לאכסניה אחרי ביקורו אצל הגאונים הנ"ל הופתע לראות איך שהתקבצו קהל גדול של לומדים מופלגים על פי התעוררותו של הגה"ק ר מרדכי אז הנ"ל, ובראשם הגאון רבי יצחק אהרן איטיגא זצ"ל, בנו של ר מרדכי אז הנ"ל, בעל שו"ת המרי"א הלוי, שבאו לחלוק לו כבוד ולהשתעשע אתו בשעשועין דאורייתא. לימים התבטא ה"כוכב מיעקב" חסד השי"ת מעולם לא הצליח יצה"ר של כבוד להתגרות בן רק באותו מעמד, ורק בשניים קרעתי אותו מעלי "איך האב דאס ארויס געריסען מיט די ציינער".

סיפר הגה"ח ר יוסף שטיינל זצ"ל ששמע מהגה"ק מטשעבין ש פעם שם הגאון הגדול ר יצחק אהרן איטיגא אב"ד דלעמבערג עם אביו הכוכב מיעקב, ונתפעל כ"כ מגדלותו בתורה, שאמר איך איב געדרפט אראפ גין פון בעקילי פונעם לעמבערג רבנות אין אים העיגערגעבין. ועוד אמר אל תכתבין לי שר התורה וייל אין בין נישט על אבי תכתבין שר התורה. **הכוכב מיעקב'**, למרות חילוניו און וזכרן מופלא, היה בד בבד שקדן עצום והיה משגן את תלמודו בהפסק פנמושים בלתי נפתסים. כל בוקר לפני התפילה היה משגן שבע דפי גמרא ופער ראווה בליל שבעות שהתחיל וסיים את כל מסכת יעירובין עם תוס', היה מנצל את כל זמנו לרבות כל רגע פניו ביני לביןם, לשגן שוב ושוב את שני התלמודים, טור שו"ע וכל גדולי הפוסקים, דרכו היתה על פי רוב ללמוד בעמידה, וכשהתעייף היה מסתפק בהשענת רגלו על כסא.

שח הגה"צ ר יצחק שלמה אוגנר זצ"ל דחוג חת"ס ששמע מהגה"ק מטשעבין זצ"ל שאמר על אביו הכוכב מיעקב שהיה בקי מופלג וחרף מופלג ואיך זה יתכן באדם אחר סיני ועיקב הריפם החוהו בידי על מצאו ואמר בצד זה של ראשו מונח התלמוד בבלי ובצד השני של ראשו מונח התלמוד ירושלמי וכשמגענע את ראשו מתערבבים הבבלי והירושלמי ומהו זה חרופות.

פעם הגיע לעיר טורנא לביקור בבית דודו הגאון מהר"ה הכהן. ביתו של מהר"ה הכהן שכן במורד רחוב תלול, וכשהיתה העגלה מגיעה עם הסוסים למורד התלול, היו כל הסוסים רועים ויהיה ממהה במעלה הרחוב והולכים ברגל, כדי שהסוסים לא ימעדו. כשהגיע עגלת הכוכב מיעקב' לראש הרחוב, והבחיניו בן הבית מצעד החלון שהולכת מיעקב' יורד מהעגלה, אמרו זאת למהר"ה הכהן, והוא אמר לבנו: 'יחיק אראה לכם רבד פלא'. כשנכנס הכוכב מיעקב' הוא היה עייף מאד מהנסיעה המפרכת ומטלטלי הדרכים, ומיד נכנס לישון וישן שינה עמוקה. נכנס מהר"ה הכהן עם בניו ולחדרו ומפס ששוורלו ושאלו היה מופיע תוס' פלוגי, הכהן כותב כך וכך, מתוך שנחו העמוקה השיב הכוכב מיעקב' וציון מראי מקומות מדוייקים.

בהיותו עוד צעיר לימים כעם עשרים וארבע נתקבל לרב בעיר הרימלוב על הארץ נעמדו בתורה ורבו הגה"ק ר ליוואי זי"ע

הרב הגאון שר התורה המפורסם בעולם בכינויו רבי יעקלי מהרומלוב זצ"ל נולד בשנת ת"ר בערך לאביו הגאון והצדיק שהיה מכונה ר' ליוז' ר יעקס' ולאמו הצדקנית מרת לאה ע"ה בעיר סטרי שבגליצ'י. **הגה"ק ר אליעזר** הוא גאון נשוא וקדוש. כשהיה אשה מבנות נכבדי העיר סטרי התישב בעיר זו ושם שקד על התורה ועל העבודה. בלמדו אצל הגה"ק בעל חו"ד והנתיבות ומשם יצא שמו לתהלה וביחוד בעיני ח"ו"ם, שבשטח זה ראו רב חילי ושהיה גבר בגבורין ובעל מחדש נפלא. **מלבד שקידתו בתורה** יומם ולילה התנהג גם בפרישות יתירה ובהצנע לכת, ובדרך מקרה נודע ההגותו להיות רע לילות כימים, כי פעם אחת נסעה זוג' לעיר אחרת וחזתנו העמיד ינו משמש, שהרגיש בו שאינו ישן כלל בלילה והודיע לחזתנו, ולהוכחת הדבר והצדקת ההשערה שמו כמה חתיכות עץ במסתו ומחר מצאו אותם כמו שהטמינום, ואז ראו צדקתו ויגיעתו בתורה שמשים לילות כימים ממש.

בנו בעל כוכב מיעקב סיפר, שבהיותו עוד תינוק מוטל בעריסה שמע בלילה כמה פעמים איך שאביו הגה"ק ר' אליעזר מתעמק בלימודו, ומתוך עיון הלימוד ה" מדי פעם מרים קולו בענימה בקול עוז "לב טהור ברא לי אלקים" עד שהיו ארכובותיו דא לדא נקשן **ידוע** כי הגה"ק החו"ד לא נמנה על דלת מחנה החסידים ומשום כך הפסיק ר' אליעזר ללמוד אצלו מרגע שהיו קשור עמו בעבבותו אהבה, שהיתה ביניהם תמיד. אלא, שכנראה לא רצה להתנחך אתו על השקפת החסידים וחסידות, והח"ד ה' אומר שסיים שר' אליעזר הפסיק ללמוד אצלו אינו מרגיש אותו הטעם בלימוד כפי שהרגיש בעת שר' אליעזר יושב לפניו ולמדו תורה. **ר' אליעזר** הסתופף בצל כ"ה הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זי"ע ואח"כ אצל כ"ה הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, ולבסוף אצל קדוש ישראל מרוזין זי"ע. כשהגה"ק בעל חידושי הרי"ם לא לפני הרה"ק מרוזין בסדיגורה, הזמין הרה"ק מרוזין את ר' אליעזר למען יהי נוכח בפגישה זו, וכאשר החידושי הרי"ם נכנס עם הרה"ק מרוזין לחדר בכדי לשוחח ביחידות נכנס גם ר' אליעזר לחדר זה, וסיפר הגאון הגדול ר' אברהם מענדל שטיינברג אבד"ק בראדי בעל "מחזה אברהם" סיפר לו הרה"ק ר' אביש אחי הרה"ק ר' והשיעילי מטאמאשוב, שהי בעת ההיא בסדיגורה, ששמע מהחידושי הרי"ם כי התעסקו וגוללו אז חצי הפרדס לרבד משה קורדיביר ורק במקום אחד נדמה הי לו שר' אליעזר לא הגיע להשתגעם. **ולר אליעזר** נולד הגאון האדיר בעל כוכב מיעקב מהרומלוב ועל ברציו התחנך, ומסופר שבהיותו עוד תינוק נכנס לחדר בכדי להתחיל ללמוד א' לא הי לו היכולת בשום אופן להשיג לימוד זה לעומת חבריו שקלטו היטב את הלימוד צורת האותיות. דבר זה הדריג את אמו, אולם אביו, ר' אליעזר ואביו לא שכל דאמר על כך שהיה המלמד שיתחיל ללמוד אתו חומש. המלמד סירב לעשות זאת באמרו כי אלא את הא' ב' אינו משיג ואיך יתכן שיתחיל ללמוד אתו חומש, הן ר' אליעזר צוה עליו במפגיע להתחיל ללמוד חומש והבטיחו עוה"ב אם ישמע לבשרו. והיו כאשר התחיל ללמוד חומש תפס את הלמוד והבין היטב. ואמר ר' אליעזר כי הוא הבין, שחריפות מוחו של בנו ר' יעקלי לא היה יכול לתפוס לשימוש של א' ב' ולא היה באפשרו לצמצם את מוחו ללימוד אזי. **כשהתחיל ללמוד מגרא** היה תחלת לימודו במסכת שבועות ובהיות הדבר סמוך לחג השבועות אמר מלמדו בדיחותיא, שהלימוד הוא מעניגא דימואי, ועל זה השיב לו הילד כי כאן נכח הדבר כי הלא מושפעים אנו ועומדים מהר סיני ולכן יש קשר בין מסכת שבועות לחג השבועות.

לשגרותו והמפלאים נוספה גם התמדתו ושקידתו הגדולה. בהיותו ילד ובית אביו רבי אליעזר התאספו חסידים בליל שבת שרו וקדוה ונבם הילד הגה"ק עמהם, ושמעו שבעת הקרידה חזר על פרק איהו נשך שלמד אז בחדר. וגם מספרים שפעם עבר את העיר קיסר אוסטריי, "פרנץ לוצל" ותהום העיר וכולם יצאו לקראתו והוא לגודל התמדתו לא רצה לבטל מלימודו אף לשעה קלה.

כשגדל הכניסוהו ללמוד אצל הגאון האדיר המפורסם ר' משולם אבד"ק סטניסלב, בעימה"ר בר ליוואי, ומשום שהי עוד צעיר לימים, הצעיר שבחבורה, הושיבוהו בסוף השורה, וכאשר התחילו ללמוד התערב צעיר זה בהשיעור וכולם נוכחו בגודל חכמתו ומיד הושיבוהו בראש. חבריו קנאו בו וכשלא יכלו לקפחו בהלכה התחילו לקפחו בעיניו קדוקן שעדיין לא היתה לו ידיעה מזה, ואז בלילה אחד למד את כל כללי הקדקודן בכדי שידע מה להשיב. **פעם** נסע הכוכב מיעקב' בבחרותו לבעל הדברי חיים' מצאנז, הדברי חיים' שבהבין שעומד לפניו בחור עילוי שאל אותו: כמה דיבורי "תוספות" יש במסכת כתובות? חשב רבי יעקלי זמן מה ונקב במספר, שאל אותו הדברי חיים': 'חשוב היטב, האיקר טועה? השיב רבי יעקלי על אתר: 'בוודאי הרבי מתפלא שלא מניתי את התוספות בדרך כך: ח"ו ומה בהמתן, אולם הסיבה שלא מניתי, כי תוס' לא מחדש שם, רק כותב 'מפורש במקום אחר'. אורו עיניו של 'הדברי חיים' ואמר בהתפעלות: 'לכך ה'כתובות'. ובנוסף אחר ללך נחה דעתו של הדברי חיים ואמר לו שיתשוב עוד הפעם, השיב לו אם זה לא מתאים נצטרך לחלק תוס' מסוים בפי המדיר שיש מפרשים שאמנם מחלקים אותו לשני חלקים, אמר הד"ח טוב הדבר שע"פ קבלה יצא לי שהמספר כפי שנקבת נעשיו. **בשגדל רבי יעקב**, והיה לאחד מגדולי הדור, נמשך הקשר המיוחד ביניהם, פעמים רבות היה מגיע לבשתות לצאנז, ובדרך כלל היה מגיע בליל ששי ונכנס מדי לרבי והוי מדברים בלימוד רב הילה, פעם אחת קרא הרבי לנכדיו שיעמדו וישמעו איך רבי יעקב מדבר איתו בדברי תורה.

כשנתפלג הדברי חיים', היה הכוכב מיעקב' שבור ורוצץ, ואמר לתלמידו הגה"ק ר' מאיר אריק: 'היום נכבה אור התורה'. בנו הגה"ק מטשעבין היה מופלג ששמע מאחרות שבמשך תקופה ארוכה היה אביו שרוי באבדו. פעם נכנס אחד ממקורביו ושאלו בפליאה: 'הלא יש עוד צדיקים ורביים? ענה לו רבי יעקב: 'לך אני יכול לומר, אצלו ראיתי התפשטות הגשמיות ממש...

סיפר הכוכב מיעקב' שפעם דיבר בעיני הלכתי עם הדברי חיים' ונתקלו בהבנת איהו ענין, והדברי חיים' הראה לו תוס'

אמר אז שלא ראה חזיון נפלא כזה בכל העולם. **הרימלוב** היתה סמוכה לטארנפול, עיר מלאה חכמים וסופרים. הרימלוב אמנם לא היתה עיר גדולה במספר תושביה היהודיים, אולם שהיה התפרסם בזכות גדולי ישראל שכיהנו ברבנותה, ולא ארכו הימים ואחר שזרח בה אורו של הכוכב מיעקב', נעשתה לתל תלפיות ומכל רחבי העולם היהודי היוו העינים נשואות לפסקיו ולתורותיו של הרב הצעיר. **תקופה קצרה** לאחר שנעשה לרב, הולך לשולחנתו דין תורה בעינין סבוך, והוא כדרכו פסק את פסקו בזריות באותו דין תורה היה נוכח הג"ר אהרן לייב אריק (אביו של הגה"ק ר' מאיר אריק, שהיה מחשובי הית"ח בהרימלוב, ונעצמו מזה מועמד לרבנותה). הוא הופתע לראות כיצד הרב פוסק בזריות כזו דין תורה, ופנה ואמר לו: 'אינגערמאן, ווי האט איהר אפגעטראסקעט דעם דין תורה? (אברך, איך פטרט מהריות כזו דין תורה כה מסובך), ורבי יעקלי הסביר לו בחריפותו און כל נימוקיו ומקורותיו לפסק, וכאשר נעשה לידיו נפשו וידיד המשפחה, עד כדי כך שרבינו הגאון מטשעבין היה מספר שביט רב אהרן לייב היה הבית השני שלהם בהרימלוב.

ועוד סיפר פעם על ענותנותו של אביו שבעיר הרימלוב היה מנהג וותיק מימיו של רב העיר מימים ימימה, הג"ר שמריה שמערל בעל העינין הפילה, וכן המשיך במנהג זה בנו, שהרב מרדכי דאדארא הולך לכל שמחת שלום זכר בעיר, ונכנס לחדר מיוחדת לרבכה במזל טוב. והנה כשנתמנה הכוכב מיעקב' חדל ממנהג זה והפסיק ללכת לשמחות השלום זכר. באו ראשי הקהילה וטענו שזה מנהג קדום בעיר, ואיך אפשר לבטלו, השיב הכוכב מיעקב' שבודאי שורש מנהגו של העינין הפילה היה היות ושלום זכר היא סעודת ניוחומין, על כך שהמלאך השכיח ממנו כל תלמודו (כמבואר בגמ' נדה ל:), לכן היה העינין תפילה נוהג לבוא בכדי לנחם את התינוק ולהראות לו שלמרות ששכח כל מה שלמד עם המלאך, מ"מ יכול להגיע לדרגה גבוהה בלימוד ובקיאות כמו רב העיר, ואכן היתה בזה נחמה. אולם אני, אף אם באוב לא תהיה בזה נחמה גדולה, ולכן אין טעם לבטל את הזמן ולבטל. ואדרבה ע"י שלא אלך ובזמן הזה אעסוק בתורה יהי לי במה לנחם.

פעם אחת נזדמן לשבת בדין תורה עם הגה"ק מסקאלא בעל בית שלמה וישרש יעקב על יבמות והגאון מסקאלא הופתע מגדולתו ואמר בהתרגשותו, שמי שזרועה להכיר את הגה"ק הרבי ר' יונתן אייבישיץ זי"ע, יבוא להכיר את הגאון בעל כוכב מיעקב. באותו מעמד נזדמנה להם שאלה מאחד הרבנים שבעיר הסמוכה באותו בית פנסת שנבנה מחדש והאחד הריבניו, ונתספקו על בעלי חזקת ישיבה ע"י ארון הקדש אם עדיין חזקה זו בתקפה, או במקומם באותו המקום שהיה להם קנינים ושלום הרי מקום זה באכשר בתי הכנסת והמקום החדש שייך לבעאי ביהמ"ר שכיולים למכרם. ונענה הגאון בעל שו"ת בית שלמה שהשאלה היא שאלה עתיקה והאחרונים דנים בה, אולם הרב מהרימלוב בודאי יגלה לנו מקור חדש לשאלה זו, והשיב הגאון בעל כוכב מיעקב שאשר להביא מסומים לכאורה מתוך יעירובין ל"ד ע"י שו"ת כוכב מיעקב סי' ק"ה והגאון בעל בית שלמה תרגש מן ההברקה הגאונית הזו.

בנו הגה"ק מטשעבין סיפר שהלמד נשמח ממחו של אביו דבר כבוד שני שאינו מאבד טיפה והוסיף: 'א' פלא, אלא מוח ואם הוא גידענקט א יעדן פרי מגדים אויסווייניג, זאל זעך קענען מצמצם זיין ק"א שמוח כתיב כזה ויכל לצמצמעם עצמו).

עוד סיפר שכאשר שאל פעם הלמד מחוה מבראד את הגה"ק המהרש"ם מבערדאן אודותיו השיב לו: 'צו אים האט מען נישט געקענט צו אנטרעסען' (לאביו לא יכלו לגשת), היה זה כאשר דיבר פעם המהרש"ם בשבחו של אחי בעל העלון נחום' בהפלטות גדולות, ושאל השומע מיה היה אביו? והשיב עליו אינו מדבר כלל. [שסיפר אז הגה"ק מטשעבין מצנו הגאון ר' ישראל יוסף זצ"ל שהי חתן הגה"ק האדיר ר' מנחם זעמבא זצ"ל שפעם אחת הגיעה שאלה קשה בענין ירושה לחתונה הגאון ר' מנחם זעמבא והתעמל על השאלה כמה ימים, וכתב להחזון נחום מדאמבראווע אודות השאלה והגאון החזון נחום ענה לו במכתב תיכף ע"י הדואר הראשון כשראה ר' מנחם זעמבא את תשובת הרב הכן בחדרו הלוך וחזור ואמר הרבה פעמים לעצמו בהתפעלות על החזון נחום "נקי כשמלה". **ועודנו אברך צעיר לימים** ישב פעם בדין עם הגה"ק רבי יוסף באב"ד, גאב"ד טארנפול, על ידי המנחות חינוך' שהיה מקזני חסמי הדור, וכאשר שגן הכמחת חינוך' את פסקו וראיותיו החריפות, קרא עליו בהתפעלות: 'דרך כוכב מיעקב'. **כגדלו בתורה** כך היה גדלו בעבודה. אלו ששמעו אמירת תהלים שלו היתה התרגשות גדולה עד למאד והתעוררותו היה חזקה, וכאשר אמר את הפסוק "פלגי מים ירדו עיני" ראו משגן נחלי דמעה ויורדים מעיניו. וזכרו כי בסעודה המפסקת בעייר"כ לעסוק ברמב"ם הלכות תשובה בקול חזק מורו הבכ"י ודפי הרמב"ם היו נרטיבים מדמעותיו. **הגה"ק מטשעבין** היה מספר על פחד ימי הדין שראה אצל אביו בימי חודש אלול וערת ימי תשובה, כאשר היה לומד הלכות תשובה להרמב"ם והיה בוכה בלימודו בדמעות שליש ששחטו עמוק בלב. והוסיף לשפר ששלושים שנה אחרי פטירתו עדיין היו נזכרות על דפי הרמב"ם דמעותיו של אביו. וכן שכששאלו פעם **כ"ק מון רבי יששכר דב מנעלזא זי"ע** אחר פטירת הכוכב מיעקב', נשאו רכתי די מאביו באגדה, ולמשנעה בשלילה, אמר כ"ל מון המהר"י"ד שחבל מאד, שכן מדברי אגדה של האדם, אפשר לראות את הנקודה הפנימית של, 'דארט באקום איך דאס פינטעל פון מענטש'. סיפר לו על דפי הרמב"ם הנ"ל.

הגה"ק מטשעבין היה מספר שהיכוכב מיעקב' היה רגיל להתעורר בלילות, ולפעמים איך כמה פעמים בלילה אף והיה ר"י לייטל דיו ומשם אחר הספרים ומוציא מגרא או ספר מדיין, מעיין בו מעט וחוזר לשנתו. וסיפר לו בחור שישן עם אביו בתקופה מסוימת שבאחד הלילות כשקם, התיישב ללמוד שעתיים ורק לאחר מכן חזר לשנתו. בבוקר שאלו לפשר הדבר, הסביר הכוכב מיעקב' שעלה במוחו מאמר חז"ל ולא הצליח להיזכר כיכן מקומו, עד שזכר שזה בירושלמי תרומות, אבל כאב לו מאד איך יתכן שהוכה, והיה צריך כמה דקות כדי להיזכר, לכן החליט לחזור על הירושלמי תרומות, מלבד אגדת התורה שספג אביו, אלא גם

יראת שמים עצומה. סיפר שזוכר עוד מימי ילדותו הצעירים שמפעם לפעם היה ממעורר בחצות הלילה, והיה רואה את אביו קורא פרקי תהילים ברגש רב ומפעם לפעם היה פורץ בבכי. לימים סיפרה לו אימו שהיה נבהל ושואל אותה: "למה אבא בוכה כל כך?"

הג"ר יעקב טייטלבוים סיפר ששמע מבתו של רבינו הרבנית לאה טירקל, שכאשר הייתה לידה בת שש, סבלה ממריחה בעינים והרופאים לא מצאו מזור לפריחה זו. נסעו איתה לרופא מומחה בעיר גדולה (אולי ווניה), וכשראה אותה הרופא ביקש ממנה לצאת מהחדר ואמר למי שהביאה, שפריחה זו נובעת ממליחות דמעות של בכי, וכנראה שמרביצים לילדה ולכן היא בוכה. קראו לילדה ושאלו אותה אם היא בוכה, וענתה שאכן היא בוכה בכל לילה, שכן היא ישנה בחדר סמוך לחדר שבו אביה לומד, ודרכו שבכל יום כשהוא מסיים את תלמודו, הוא אומר פרקי תהלים, ושהיא שומעת איך הוא מתמוגג מדמעות, אינה יכולה לעצור ברוחה והיא בוכה איתו. **מסבנו** ה"י בעל מזג טוב עד להפליא, אבל כמה שנוגע לצרכי שמים נהג שישאוותו ברמה. ופ"א נודמן שבעירו תלמלמן ת"ח אחד ושוארו מאשתו הכנסיית אשר אלמן אז שמרם לעולם ויכל להתפרנס מהם בעת זקנותו. בשכנותו של אלמן זה גר איש אלם וגם רוח שכולם פחדו ממנו ורצה להשיא את יסותו, ויטכס עצה לגנוב מהאלמן זה את תכשיטיו למען יהי לו כמה להשיאה וכן עשה. וכשהוזמן להגאון בעל כוכב מיעקב כחש הדבר, ומורכו צערו על האלמן היה אומר שבכח התורה הוא גורז שמי שנבג גנבה זו יחזירנה ואם לא יחזירה מחיים יחזירה אחריו מותו, ואז עבר שבווע והאשה הנזכרת שניסת לאיש הג"ל מתה לפתע פתאום והאיש החזיר את הגנבה. **וכאשר** יצא שמו לתהלה ברחבי הארץ פנו אליו מכל אפסי ארץ שאלות וכלכלם הגיב מיד.

מלכד שו"ת נדפס מאתו השתהב על משניות טהרות ועל ירושלמי שכתבם על פי בקשת המו"ל בוויילנא, שפנו אליו בבקשה זו בהיותו עוד צעיר לימים כפי שלשים. הגהות אלו כתב בו ביום שקבל הבקשה והוא ה"י מנכא אותם הגהות דחד יומא, אבל חידושי וביאורים המרובים לא העלה כלל על הכתב, ועל כך התאונן תלמידו הגה"ק הנודע מהר"ם אריק אבד"ק טארנא באמרו כי חידושים וביאורים אלה היו בודאי מאירים את העינים ובפרט אלו של הירושלמי, הוא ה"י מפליג מאד בשבחו של רבו וה"י גריל על לשונו לומר בשם דודו הגאון הגדול מוה' מנחם מענדל ליפא שטיין בעמח"ס חידושי הרמ"ל על טהרות, כדברים האלה: הכרית את האגונים מחדרו הקודם וכל אחד מהם חציון בדבר מיוחד, מה שהיה בגאון זה בהפלגה לא היה אצל גאון אחר, ורק אצל הגאון בעל כוכב מיעקב הכרתי שיש בו כל הדברים יחד.

סיפר הג"ר אלחנן היילפרין שליט"א, גאב"ד גולדרס גרין, ששמע מזקנו הגאון האדיר ר' שמואל ענגיל, אב"ד ראדומישלא, שפעם הגיע הכוכב מיעקב לטורנא לבקר את גיסו הג"ר ישראל רפפורט, בעל שו"ת הכהן, והלומדים נכנסו לדבר איתו בלימוד. ביניהם הגיע גם רבי שמואל, שהיה עדיין בחור, ואמר שהתחדשה לו סבדא ואיתה הוא רוצה להסביר תוס'. כשהחל לומר את הסבדא, ורצה להסביר את דברי ההוספות, ביקש ממנו הכוכב מיעקב' להמתין, והחל להסתובב בחדר אנה ואנה, בתחילה פנה לצד מערב וכשעבר חזרה פניה למזרח, וכשהגיע למזרח זעק: "מסתמך הינכם רוצים להסביר את דברי התוס' בזבחים בדף פלוני, וכן הווה. לפליאתו הסביר הכוכב

מיעקב: ילא! שהעברתי במחשבתי את כל התוספות בש"ס, העברתי במחשבתי רק את כל התוס' שיכול להיות להם שיניות לסבדא זו".

תלמידו הגדול הגה"ק ר' מאיר אריק, גאב"ד טורנא היה אומר שהוא מייחל לעצמו להיות בקי, ולו במסכת אחת. בדברת הבקאות שהיתה לרבו בכל הש"ס. **בנו הגה"ק מטשעבין** היה מספר שהגה"ק ר' מאיר אריק הדגיש באזניו שגדלותו של אביו לא נבעה רק ממשרונותיו העצומים, אלא בעיקר מהתמדה וזדירות מומחה, ומהעובדה, שלמרות כשרונותיו היה מנצל את זמנו והיה שקוע תדיר בלימודו. גם כשעסק במילי עדלמא היה ניכר עליו ששקוע הוא בלימודו. **ועוד** היה מספר שאביו לא היה מחנך אותם ללמוד הרבה שעות, אלא הינכם לעשות כל דבר בשלמותו עם כל החיות, דהיינו, בזמן לימוד ללמוד עם כל הרצון (מטען גאנצן ברען) ואם ילמדו ק"מ ממילא ילמדו בכל רגע פנוי, וגם כשיחזקו עוודים לשלח.

סיפר הה"ר רבי מנדל גרעלנרער שהיה נוכח בשמחת שבע ברכות שנערכה לרבי יעקב טירקל, נכדו של הכוכב מיעקב, בה השתתף גם הג"ר מאיר אריק, שכבר היה אז בדקדוקו. כשהתכבד לדרוש, העתקש לעמוד למרות חולשתו הרבה, והסביר שהיות ובדבריו הוא עומד להזכיר את רבו הוא עומד על רגליו, באומרו: "זה דרכי מאז, כשאני מדבר על מורי ורבי הכוכב מיעקב' אני עומד".

ועוד סיפר הגה"ק ר' מאיר אריק ששמע פעם מכ"ק אדמו"ר רבי דוד משה מטשטוטקוב ז"ע שדביר על חריפותו של הכוכב מיעקב' והתבטא: "איני יודע כיצד אינו נאכל מהבל פיו עצמו".

מעניין לציין שהגה"ק מטשעבין היה מספר שבילדותו כמעט ולא ראה את אביו לומד תלמוד בבלי בעיון, רק מה שילמדו לתלמידים וסדר מיוחד של חזרה על שבע הדפים, אותו למד לפני תפלת שחרית. עיקר לימודו על הסדר היה בתלמוד ירושלמי, והסביר זאת רבינו שלתלמוד בבלי כבר היה אצלו בגד מונח בקופסא, ולכן בשנותיו המאוחרות יותר היה לומד בעיקר תלמוד ירושלמי. **וכמו כן סיפר** הגה"ק ר' משה'ינו מבאיאר ה"י ששמע מהגאון האדיר מהר"ם אריק, שה"י אומר שרבי ה"י חילו של מורי הגה"ק בעל כוכב מיעקב לאזור כגבור חלציו גם עם רבינו ר' משולם איגרא ז"ע, ושאל להגאון מהר"ם אריק האם אפשר לו לומר דברים אלה על אחד מן דורו הזה, והשיב שאמללי ה"י מכיר ורואה את הגאון בעל כוכב מיעקב בעיניו ה"י רואה ונוכח שאין כאן כל גזומא. כי כשלמדנו אצלו ה"י מפרש לנו עשרים פנים לביאור ההוספות עד שזה ה"י למעלה הרבה מכח השגותינו ומוחנו, והמשיך להשיב כי הלא גם רבינו משולם איגרא ה"י ילוד אשה, ואם כן יתכן שילוד אשה הגיע למדרגה כזו הרי בודאי יתכן לומר שעוד ילוד אשה הגיע למדרגה זו. **כישנו בהרימולוב** הסתופף בצל הצדיקים הקדושים בני ראש גולת איראל הגה"ק מרוזין ז"ע וביחוד אצל הגה"ק מהואיסטין ז"ע, ואין כלל לתאר גודל החבה ואותות האהבה שהראו לו, וכל דבר הקשה שהיה עולה על שכלו היה הוא המכריע. מלכד זאת התידד עם צדיקי פולין וביחוד עם מחו הגה"ק בעל אבני נזר ז"ע שהתידד אתו בעת חנותת גיסם הרב הגאון ר' יצחק רפפורט אבד"ק אסטראווא.

תחילת ההיסטוריה של האבני נזר עמו הגיעה בשמחת נישואי אחותו של האבני נזר' של הרב דביאלה, הג"ר נחום זצ"ל, עם גיס הכוכב מיעקב, הג"ר יצחק חיים רפפורט, שהתקיימה בעיר ביאלה, ושם ראהו האבני נזר' לראשונה. כשנפרדו החל האבני נזר' ללחוות לתחתן ההכנה וההשקפה לדבר בלימוד, האבני נזר' התפעל מאד מבקאותו בסדר טהרות, עד שהיתה לו חלישות הדעת מכך, וכששב

לביטו נכנס לחדר לימודו ואחז בשני ידיות דלתות הארון ואמר לעצמו: "אבער אונז לערן דאך קעסער..." (בכל זאת, אנחנו לומדים יותר טוב).

באותם ימים פגש האבני נזר' בגאון הליטאי הגאון האדיר ר' חיים ברלין, וסיפר לו בהתפעלות רבה על החזיון שראה בביאלה, נראה דכולא רבי, בקיאות מפעמייה בכל חלקי התורה. כששמע ר' מאיר הגה"ק רבי חיים ברלין המטער שלא פגשו שני חלקי רוצה לברר שאלה שהתעוררה אצלו לאחרונה, וחשוב לו מאד פתרונה, והוא מה שנאמר בירושלמי (ומוזכר בתוס' ר"ה יב:). "תבואה שלא הביאה שלש, כשזרעין אותה אינה מצמחת, אם יש לזה מקור גם בתלמוד בבלי. ובספרי האבני נזר' לגיסו רבי יצחק חיים על פגישתו עם הג"ר חיים ברלין וספיקו, הוא החליט להר"ן את השאלה במכתב לרבינו, כעבור כמה ימים קיבל איגרת מהרימלוב בהלכה נאמרה: "מפורש בסנהדרין ט"ט. "יש לו גבורת אנשים (לקטן בן ט') ואינו מוליד, כתבואה שלא הביאה שלש", וברש"י שם: "שאם אתה זורעה אינה מצמחת". **כמה פעמים** שאל האבני נזר' באותה פגישות את הכוכב מיעקב, מדוע אינו לומד קבלה וכל פעם היה הכוכב מיעקב' עונה לו בהסבר אחר. ופעם כשנפגשו ושאלו האבני נזר' שוב: "איך זה שמוח כזה לא ילמד קבלה? ענה לו: הרי כבדי ללמוד קבלה צריך להיות ראש שמים" אמר האבני נזר' איז מען?

בנו הגה"ק מטשעבין היה מספר שאביו היה לומד כל ליל שבת את כל הזוהר על הפרשה, וזה היה נוגש לערוך קידוש לפני שסיים את הזוהר. **האבני נזר' מסוכטשוב** התבטא פעם בשיחה עם תלמידיו, כי בדרך כלל קשה לומר על אחד שהוא בקי בש"ס, שהרי בקיאות משמעותה ידיעת הש"ס לפי ביאוריהם של כל הראשונים, שיהי לא האופן שרש"י למד את הסוגיות, כהרי האופן ש"תוס' למדום וגם כשהוא למד דברי הראשונים היטב ויודע ומבין וכת הסוגיה עצמה לאור דבריהם, אבל אינו יודע כיצד לפרש לפי דעתם סוגיה זו סוגיות מקומות אחרים בש"ס שאין בהם פירוש הראשונים. רק על רבי יעקב' הרמילובר אפשר לומר שהוא בקי בש"ס שכן שבילו אין הבדל עם הגמרא פתוחה לפני וכשאני לפניו.

בתחילת חודש שבט תרנ"ד, לקה הכוכב מיעקב' בדלקת ריאות. היה זה כאשר הלך לטבול בנהר, וכשהגיע ראה שהמים קפואים, מחמת הקור העז, שבר את הקרח וטבל, ובעקבות זה לקה בדלקת ריאות. בתחילה סברו הרופאים שאין במחלתו סכנה. הרופאים הרגיעו במרמס שאין כאן סכנה וגם הוא הרגיש א"ע בטוב, ובשכבו במטה אז יומיים לפני הסתלקותו חתם היתר הוראה להרב מטטירסוב גיסו של הרב הגאון החסיד מטארנאפאל בעל הבעלת השו"ן. אבל בני היתר הגרשני ששתותיו מרחשין, וכת שאלה אותם מה זה, והשיב לה הרגעי אין כאן שום דבר רק חוזר אני על הש"ס. תשובה זו החרידה אותם עוד יותר מפני כי שמעו ממנו כמה פעמים שקודם הסתלקותו צריך האדם לחזור על מנאמן חדל"י כי נח נפשי דר' יעקב' אימתיא כוכבי, כי רק אחרי פטירתו של גאון זה יראו שיננס עוד אחרים – אחרי שמקודם באורו כהו לו המאורות. והגאון האדיר המהרש"ם אבד"ק ברעזאן הגדיל עליו מספת תנאי ואני כען כחיד על הרוי.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מוסדות התשובה צהר - תורה ואמונה
כוס תנחומין

משתתפים אנו בצערם ובאבלם הנכבד של מעלת כבוד ידידנו הנכבדים
בהלקח מהם אביהם הגדול כש"ת הרה"צ רבי **משה אדלר** זצ"ל- **גאב"ד טורדא**
ומשגרים את תנחומינו הכנים לידידנו החשוב הרבני המפורא איש האשכולות דורף צדקה וחסד
כביר המעש רב פעלים לקרב אחינו בני ישראל הרחוקים לאבינו שבשמים
בנו ממלא מקומו הגאון רבי **ישראל גבריאל אדלר** שליט"א ולאחיו הרה"ח ר' **בנציון** ה"יו
הרה"ח ר' **אהרן** ה"יו ולכל המשפחה הנכבדההמקום ינחם אתכם בתוך שאר אבילי ציון
ולא תוסיפו לדאבה עוד ולא ישמע שוד ושבר בגבולכם ואך ששון ושמה
ישמע תמיד באהליכם. עדי נזכה לביאת גוא"צ בב"א

רבנן ותלמידיהן הצוות ההנהלה

מוסדות התשובה צהר - תורה ואמונה
ברכתי כבוד ושמחה נשגור ברכות נאמנות לידידנו הנכבד הרבני
שמו הטוב מפארים, פועל גדולות ונצורות לשגשוג מוסדות התשובה עסקן וותיק ומסור בלוי"נ
למען קירוב אחינו הרחוקים והקרובים עושה לילות כימים למען מוסדותנו הק'
הרה"ח ר' **אהרן יונד** שליט"א - מראשי מוסדות התשובה
לנישואי בנו המו"מ כמר **שלמה** נ"י ממציגיני ישיבה דחסידי בעלזא - חיפה
עב"ג בת הג"ר **אשר ישעיה זלפריינד** שליט"א

דיין ומו"צ ביהמ"ד "אור שלמה" דחסידי בעלזא-אשדוד בורא עולם בקניין ישלים זה הבנן ויזכו
לכבות בית נאמן לתפארת המשפחות וימשיך בפעולותיו הנשגבות מתוך נחת וברירות השלמות

רבנן ותלמידיהן הצוות ההנהלה

ברכת מוזל טוב להרה"ח ר' **שלום ערנפלד** שליט"א ולבנו הרה"ח ר' **מנחם הלל ארנפלד** שליט"א
לרגל ארוסי נכדו - בנו הבח"ח שמואל נ"י עב"צ **הכלה החשובה** תח"י

בת המנוח הרה"ח ר' **פתחיה קליין** זיל י"ה"ר שיעלה חיונו יפה לשם ולתפארת ולתהילה
דורות ישרים מבורכים ולרוות מהם ומכל יוצ"ח רב נחת דקדושה מתוך בריות גופא ונחורא מעליא לאירוש"ט אמן
וברכת מוזל טוב להולדת הנכדה-הבת תח"י להרה"ח ר' **יצחק משה ערנפלד** שליט"א
יכתה ייסיכו לבדלה לתורה לחופה ולמעט"ט ולרוות ממנה ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה אמן

ברכת מוזל טוב להרש"ם החשובים הרה"ח ר' **אהרן דוד וועבר** שליט"א
והרה"ח ר' **אברהם יעקב דייטש** שליט"א ורה"ח ר' **משה יוסף מאטקאוויטש** שליט"א
והרה"ח ר' **יעקב שייך** שליט"א **לרגל נישואי נכדם** הבח"ח **מנחם מנדל** נ"י

בן הרה"ח ר' **שמעון דייטש** שליט"א עב"צ **הכלה החשובה** תח"י בת הרה"ח ר' **לוי יצחק שייך** שליט"א
י"ה"ר שיעלה חיונו יפה לשם ולתפארת ולתהילה דורות ישרים מבורכים ולרוות מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה

ברכת מוזל טוב להרה"ח ר' **ראובן חיים ויינברגר** שליט"א **לרגל הכנס** נכדו הינך והחכים
כמו **באיר יונתן** נ"יו בן הרה"ח ר' **יוסף ויינברגר** שליט"א **לעול תורה ומוציות** ויהא רעוא מקמי שמיא
שיעלה מעלה מעלה בתורה, יראת שמים וחסידיות ויגדל לאילנא ברברא ותרוו ממנו ומכל יוצ"ח רב נחת דקדושה אמן

ברכת מוזל טוב להרה"ח ר' **משה הלוי גרינוולד** שליט"א **לרגל ארוסי בנו**
הבח"ח המצוין כמו **יצחק** נ"י עב"צ **הכלה החשובה** תח"י בת הרה"ח ר' **נפתלי צבי ווינברג** שליט"א י"ה"ר
שיעלה חיונו יפה לשם ולתפארת ולתהילה דורות ישרים מבורכים ולרוות מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה אמן

לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הרה"ח ר' דוד ז"ל נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אהרן צבי זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' יעקב יהודה ז"ל נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א טבת תשע"א ת.נ.צ.ב.ה. וזוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל	לע"ג הרה"ח ר' יחזקיה בריסק זצ"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל אבד"ק טשעקא ר"י מהר"ם ומהר"ץ בריסק נלב"ע כ"א שבט תשמ"א הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' שמואל יהודה איש שליט"א (אשדוד)	לע"ג הרה"ח ר' ישראל חיים רובינשטיין ז"ל בן הנה"צ ר' אליעזר זצ"ל
--	--	---	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	--